

Sylvia Melka

Wspomaganie procesowe
klas sportowych
Zespołu Szkół nr 10 w Kaliszu

Tekst: **Sylwia Melka**

Kierownik Pracowni Doradztwa oraz Sieci Współpracy i Samokształcenia w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu, konsultant ds. doradztwa, pedagog szkolny, wykładowca, trener. Szkolenie dla szkolnych organizatorów rozwoju edukacji ukończyła w roku 2013 r. W latach 2013–2015 aktywnie uczestniczyła w realizacji projektów kompleksowych programów wspomagania rozwoju szkół oraz przedszkoli na terenie powiatu ostrowskiego oraz miasta Kalisza.

Konsultacja merytoryczna:

Anna Płusa

Redakcja i korekta:

Anna Wawryszuk

Projekt okładki:

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład:

Anna Wawryszuk

Warszawa 2018

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

Creative Commons – Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp	4
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu	4
Diagnoza potrzeb.....	5
Spotkanie z nauczycielami.....	6
Prognoza.....	7
Propozycje rozwiązań.....	8
Wdrażanie oddziaływań	8
Konsultacje indywidualne i grupowe dla nauczycieli	9
Ewaluacja działań	9
Efekty oddziaływań	10

Wstęp

W kwietniu 2016 roku Natalia Iwanow, dyrektor Zespołu Szkół nr 10 w Kaliszu, wystąpiła do Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu z prośbą o objęcie wspomaganie procesowym szkoły w obszarze pracy wychowawczej z uczniami klas sportowych. Celem wspomagania było poszerzenie kompetencji nauczycieli uczących w klasach sportowych. Problemem w tych klasach było głównie zachowanie uczniów podczas zajęć lekcyjnych i lekceważenie obowiązków szkolnych. Program wspomagania skupiony był głównie na szkoleniach dla kadry dydaktycznej i rozwijaniu kompetencji kluczowych nauczycieli:

- umiejętności mediacji i negocjacji,
- reagowania na prowokację,
- radzenia sobie w trudnym kontakcie rodzicem i uczniem,
- asertywnej komunikacji,
- umiejętności wyrażania uczuć,
- radzenia sobie z oporem ucznia
- umiejętności motywowania uczniów w procesie uczenia się.

Prowadzony przeze mnie proces wspomagania Zespołu Szkół nr 10 w Kaliszu przebiegał według następującego schematu:

- 1) pomoc w zdiagnozowaniu potrzeb szkoły wraz z określeniem obszarów wymagających rozwoju,
- 2) wsparcie w przygotowaniu planów wspomagania,
- 3) zorganizowanie zaplanowanych form wspomagania,
- 4) konsultacje dotyczące indywidualnych problemów,
- 5) monitorowanie realizacji planu wspomagania,
- 6) przygotowanie sprawozdania z przebiegu realizacji planu wspomagania,
- 7) wsparcie w projektowaniu pracy w kolejnych okresach.

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli (ODN) w Kaliszu jest placówką publiczną, prowadzoną przez marszałka województwa wielkopolskiego. Jego celem jest doskonalenie zawodowe nauczycieli, oświatowej kadry kierowniczej, pracowników nadzoru pedagogicznego oraz pracowników jednostek samorządu terytorialnego.

Rejon działania ODN w Kaliszu obejmuje miasto Kalisz oraz powiaty: kaliski, jarociński, kępiński, krotoszyński, ostrowski, ostrzeszowski i pleszewski. Misją ośrodka jest strategia wspomaganie i ukierunkowania rozwoju osobowości nauczycieli, stymulowania ich innowacyjności i kreatywności, zaspokojenia aspiracji i osobistych potrzeb edukacyjnych. Ośrodek wspiera też placówki w przygotowaniu do kreowania wizerunku szkół i przedszkoli jako organizacji uczących się, wzmacnianych działaniem zespołowym w rozwoju oraz pełnym zaangażowaniem w realizacji aktualnych edukacyjnych przedsięwzięciach.

Diagnoza potrzeb

Diagnoza potrzeb rozpoczęła się od zebrania informacji o szkole, poznania jej specyfiki oraz wywiadu z dyrektorem szkoły Natalią Iwanow i wicedyrektorem Agnieszką Woźniak. Animator prowadzący wspomaganie dowiedział się, że uczniowie klas sportowych osiągają niższe wyniki edukacyjne i sprawiają mnóstwo kłopotów wychowawczych.

Gimnazjum nr 10 w Kaliszu im. Janusza Kusocińskiego prowadzi klasy z rozszerzonym programem nauczania z wychowania fizycznego w zakresie piłki siatkowej. Warunkiem przyjęcia do klasy jest pozytywnie zakończony proces rekrutacyjny. Cykl kształcenia sportowego w gimnazjum trwa trzy lata od klasy I–III. Uczniem klasy z rozszerzonym programem nauczania w zakresie piłki siatkowej może zostać zarówno uczeń mieszkający w obwodzie szkoły, jak i uczeń mieszkający poza jej obwodem.

Uczniowie klas z rozszerzonym programem nauczania w zakresie piłki siatkowej realizują program kształcenia ogólnego zgodny z wymaganiami programowymi zalecanymi przez MEN, natomiast mają rozszerzoną liczbę godzin z wychowania fizycznego. Z uwagi na konieczność uczestniczenia uczniów tych klas w różnorodnych typach rozgrywek sportowych konieczne jest, aby stali się oni członkami istniejących przy szkole uczniowskich klubów sportowych UKS „Augustynki” dla dziewcząt i MUKS „Grom” dla chłopców i pozostawali nimi do czasu ukończenia szkoły.

Szkolenie sportowe obejmuje zajęcia prowadzone na terenie szkoły wynikające z planu nauczania oraz:

- zawody organizowane w ramach kalendarza imprez sportowych,
- rozgrywki szkolne i klubowe,
- zawody organizowane przez SZS, WZPS oraz inne organizacje, w tym szkoły (mecze towarzyskie oraz turnieje),
- letnie obozy sportowe.

Uczniowie zobowiązani są do przestrzegania regulaminu klas sportowych gimnazjum. Dyrektor szkoły może podjąć decyzję o przeniesieniu ucznia do innej klasy równoległej, szczególnie w razie notorycznego naruszania postanowień regulaminów szkolnych. Dzieje się tak w przypadku ocenienia zachowania ucznia jako nieodpowiedniego lub naganego, stwierdzenia palenia papierosów, picia alkoholu lub stosowania innych niedozwolonych używek, osiągania bardzo słabych wyników sportowych lub dydaktycznych, częstego (30% zajęć w semestrze) opuszczania lekcji oraz zawodów bez usprawiedliwienia lub stwierdzenia zachowania zagrażającego innym uczniom.

Uczniowie mają w regulaminie przypisane obowiązki, których muszą przestrzegać. Rodzice uczniów zapoznają się z regulaminem na początku klasy pierwszej i zobowiązują się do współpracy ze szkołą.

Mocną stroną tych klas są osiągnięcia sportowe i rozwijanie umiejętności pracy zespołowej. Na przykład w roku szkolnym 2015/2016 uczniowie brali udział między innymi w:

- mistrzostwach Kalisza w badmintonie drużynowym szkół gimnazjalnych – I miejsce, awans do finału rejonu,
- finale rejonu piłki ręcznej dziewcząt – IV miejsce,
- finale rejonu piłki siatkowej dziewcząt – I miejsce, awans do finału wojewódzkiego,
- finale wojewódzkim piłki siatkowej chłopców – IV miejsce,
- finale wojewódzkim plażowej piłki siatkowej chłopców – V miejsce

Spotkanie z nauczycielami

Celem głównym pracy animatora wspomagania było objęcie wsparciem procesowym wychowawców klas sportowych i nauczycieli wychowania fizycznego, ale też pozostałych nauczycieli uczących w klasach sportowych. 20 maja 2016 roku zorganizowałam konsultacje, w których uczestniczyli wychowawcy klas i trenerzy. Dokonano wspólnie diagnozy problemów metodą analizy SWOT obszarów wychowawczych szkoły. Jest to bardzo skuteczne narzędzie, pozwala dokonać analizy funkcjonowania i rozwoju danej placówki. Identyfikuje jej mocne i słabe strony. Nauczyciele połączeni zostali w grupy 5–6-osobowe, których zadaniem było uzupełnienie następującego schematu klasyfikacji dzielącej wszystkie czynniki mające wpływ na obecną i przyszłą sytuację na:

Mocne strony	Słabe strony
Szanse	Zagrożenia

Wśród problemów uczniów wymieniano:

- małą motywację do nauki,
- lekceważącą postawę wobec obowiązków szkolnych,
- postawę prowokacyjną wobec nauczyciela przedmiotu,
- brak przygotowania do zajęć tłumaczony wyjazdami na zawody,
- konflikty w klasie,
- zbyt małą współpracę rodziców z wychowawcami,

- trudne, roszczeniowe postawy rodzica.

Wśród mocnych stron wymieniano:

- chęć osiągania sukcesów,
- dobrze rozwinięte umiejętności prospołeczne,
- współpracę między nauczycielami uczącymi.

Na podstawie analizy SWOT wyznaczyliśmy wspólnie obszary do rozwoju dla nauczycieli:

- rozwijanie komunikacji między nauczycielami a trenerami,
- kształtowanie umiejętności pracy zespołowej,
- zbudowanie strategii wychowawczo-profilaktycznych klas.

Uczniowie postrzegają sukcesy sportowe jako jedyny wyznacznik wartości własnej oraz kierunku na przyszłość. Nie pozwala im to na szersze spojrzenie w przyszłość. Wywołuje zachowania destrukcyjne w zakresie zachowania i uczenia się. Bardzo trudno pracować z grupą, dla której nauka nie jest wartością. Nauczyciele uczący, wychowawcy i trenerzy nie pracują zespołowo, stąd brak spójnego systemu oddziaływań wychowawczych. Powoduje to frustrację nauczycieli, a w niektórych przypadkach syndrom wypalenia zawodowego. Powstają konflikty w gronie pedagogicznym.

Prognoza

Negatywna

W wypadku niepodjęcia spójnych działań wychowawczych i innych można przypuszczać, że:

- problemy z zachowaniem uczniów się pogłębią,
- uczniowie tych klas zbudują niewłaściwy system wartości,
- wystąpią zachowania ryzykowne wśród uczniów,
- powstaną konflikty między wychowawcami i nauczycielami wychowania fizycznego,
- brak komunikacji nauczycieli zostanie wykorzystany przez uczniów – zaczną wprowadzać gry psychologiczne,
- jeszcze bardziej utrudnione będzie prowadzenie lekcji.

Pozytywna

W wypadku połączenia sił w celu pomocy uczniom, zbudowania spójnego systemu wychowania i profilaktyki można prognozować, że:

- problemy wychowawcze w grupie będą szybko diagnozowane i rozwiązywane na bieżąco,
- wychowawcy będą tworzyć plany pracy wychowawczo-profilaktycznej i wdrażać je spójnie z innymi nauczycielami,

- nauczyciele na bieżąco będą radzić sobie z trudnymi, prowokacyjnymi zachowaniami uczniów, stosując metody terapii poznawczo-behawioralnej,
- uczniowie będą zmotywowani do udziału w lekcjach,
- lekcje wychowawcze będą ciekawe i dostosowane do potrzeb uczniów.

Jasny, spójny system oddziaływań wychowawczych zapewni uczniom bezpieczeństwo, zahamuje zachowania destruktcyjne. Uczniowie nabędą umiejętności prospołecznych, będą przestrzegać regulaminów szkolnych. Zbudują właściwy system wartości.

Propozycje rozwiązań

Po przeprowadzonej diagnozie jako animator wspomagania przedstawiłam nauczycielom kilka propozycji rozwiązań:

- udział nauczycieli w szkoleniach,
- konsultacje indywidualne i grupowe dla nauczycieli i rodziców,
- ścisła współpraca z pedagogiem szkolnym,
- spotkania zespołów nauczycielskich,
- konsultacje e-mailowe i telefoniczne,
- ocena działań po każdym semestrze.

Wdrażanie oddziaływań

W dniach 1 września 2016 roku oraz 5 października 2016 roku przeprowadziłam szkolenie **„Tworzenie efektywnego zespołu klasowego”**. Uczestnicy poznali zadania nauczyciela i wychowawcy w trakcie rozwoju procesu grupowego. Wypełnili test na role grupowe, dzięki czemu mogli dokonać analizy własnego stylu funkcjonowania w zespole. Poznali metody diagnozy zespołu klasowego poprzez gry i zabawy integracyjne. Zapoznali się również z ćwiczeniami na budowanie zaufania, poczucia bezpieczeństwa i współpracy w zespole klasowym.

Następnie 16 września 2016 roku przeprowadziłam szkolenie **„Budowanie strategii pracy wychowawczej z uczniami klas sportowych”**. Uczestnicy poznali możliwości metody zespołowej diagnozy problemów wychowawczych w grupie:

- Zgadnij kto?,
- Plebiscyt Życzliwości i Niechęci,
- Technika Szeregowania Rangowego,
- socjometria.

Omówione zostały możliwości wykorzystania ról grupowych w pracy wychowawczej z zespołem klasowym. Uczestnicy dowiedzieli się, czym jest zachowanie i jak je mierzyć oraz metody radzenia sobie z trudnymi, prowokacyjnymi zachowaniami uczniów w ujęciu gier psychologicznych.

W dniach 28–29 listopada 2016 roku zostało przeprowadzone szkolenie dla nauczycieli **„Gry psychologiczne. Jak radzić sobie w kontakcie z trudnym uczniem lub rodzicem?”**. Uczestnicy dowiedzieli się, na czym polega osobowość człowieka w ujęciu analizy transakcyjnej, poznali swoją wewnętrzną grę, czyli głos rodzica, dziecka i dorosłego. Dowiedzieli się, czym są gry psychologiczne, jak przebiegają. Poznali sposoby przeciwdziałania manipulacji i kontroli, czyli sposoby radzenia sobie w sytuacjach trudnych w kontakcie z uczniem i/lub rodzicem.

W dniach 15-17 maja 2017 nauczyciele brali udział w szkoleniu **„Mediacja w szkole jako forma rozwiązywania konfliktów”**. Podczas spotkania zapoznałam uczestników z rodzajami, źródłami i przyczynami konfliktów. Nauczyciele wypełnili test, dzięki któremu zdiagnozowali swój styl funkcjonowania w konfliktach. Dowiedzieli się, czym jest mediacja i jakie są jej korzyści. Poznali etapy procesu krok po kroku, dzięki czemu przekonali się, że warto ją wprowadzić jako metodę wychowawczą.

Konsultacje indywidualne i grupowe dla nauczycieli

Po każdym szkoleniu jako animator wspomagania przeprowadziłam konsultacje dla nauczycieli. Dokonałiśmy studium indywidualnych przypadków oraz symulacji rozmowy z rodzicem prezentującym różne trudne postawy. Nauczyciele docenili możliwość rozpoznania przyczyn zaistniałych sytuacji przy użyciu **metody 5 x dlaczego?**. Jest to metoda, którą stosujemy w celu ustalenia podstawowej przyczyny problemu. Zadawanie kilku pytań „Dlaczego?” pozwala dojść do źródła problemu, gruntownie zbadać jego przyczynę i skupić się na skutecznym rozwiązywaniu. Dzięki zadawaniu kolejnych pytań „Dlaczego?” problem staje się bardziej zrozumiały, przez co podstawowa przyczyna jego powstania jest łatwiejsza do zidentyfikowania i wyeliminowania. Analiza 5 x dlaczego? pozwala odpowiedzieć na pytania:

- Dlaczego powstał problem?
- Dlaczego go nie zauważyliśmy?
- Jak go rozwiązać?

Podczas konsultacji grupowych planowano działania interwencyjne zespołu nauczycieli uczących daną klasę. W tym celu wykorzystałam **metodę Action Learning**. Każdy członek grupy przygotował problem do rozwiązania. „Właściciel” problemu dzielił się nim na forum oraz formułował oczekiwania wobec grupy: „Szukam sposobów rozwiązania tego problemu”. Po zakończeniu wypowiedzi przez osobę omawiającą następowała sesja pytań i szukanie rozwiązań. Każdy uczestnik dzielił się propozycjami rozwiązań problemu. Miał na to 5 minut. Grupa nie dyskutowała nad rozwiązaniami. Kiedy osoba, która była „właścicielem” sytuacji, wracała do kręgu, wybierała jeden z pomysłów i wraz z pozostałymi członkami sekcji opracowywała dokładny plan dalszego działania.

Ewaluacja działań

W czerwcu 2017 roku spotkaliśmy się w zespole nauczycieli uczących w klasach sportowych w celu ewaluacji dotychczasowych działań. Nauczyciele wdrożyli poznane metody radzenia

sobie w kontakcie z uczniem, rodzicem i współpracownikiem. Wszystkie cele zostały zrealizowane. Szkolenia i konsultacje zostały ocenione bardzo dobrze.

Ewaluacja prowadzona była za pomocą wywiadu z uczestnikami zajęć oraz arkusza ankiety zawierającej następujące pytania:

		Tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Nie
Założone cele zostały zrealizowane					
Poziom merytoryczny prowadzonych zajęć:	a) fachowość zajęć				
	b) komunikatywność prowadzącego				
	c) sposób prowadzenia zajęć				
Zdobytą wiedza i umiejętności będą przydatne w realizacji moich zadań.					
Na zajęciach panowała atmosfera sprzyjająca otwartej komunikacji i współpracy.					
Organizacja zajęć sprzyjała realizacji celów edukacyjnych i moich potrzeb.					
Inne uwagi, spostrzeżenia, propozycje, wnioski:					
Obszary/tematyka mojego doskonalenia zawodowego:					

Efekty oddziaływań

Nauczyciele:

- znają motywy podejmowania pracy zespołowej przez człowieka,
- potrafią przedstawić fazy rozwoju zespołu,
- potrafią opisać role grupowe ważne ze względu na realizację zadania,
- potrafią zastosować poznaną metodę w pracy zespołów uczniowskich,
- znają metody zespołowej diagnozy problemów wychowawczych w grupie,
- potrafią przedstawić fazy procesu grupowego,
- potrafią opisać role grupowe ważne ze względu na funkcjonowanie zespołu klasowego,

- potrafią zastosować poznaną metodę radzenia sobie w kontakcie z trudnym uczniem lub grupą,
- potrafią rozpoznać zaburzenia zachowania uczniów,
- nabyli kompetencje i umiejętności niezbędne w organizowaniu pracy zespołowej w klasie,
- poszerzyli wiedzę i umiejętności w obszarze pracy z trudnym uczniem i rodzicem,
- poszerzyli wiedzę na temat mechanizmów gier psychologicznych i sposobów reagowania na nie,
- poszerzyli umiejętności mediacji i negocjacji.

Nauczyciele stali się zespołem. Zbudowali spójny system oddziaływań wychowawczych, wypracowali system nagród i kar, usprawnili przepływ komunikacji. Na powstałe konflikty reagują szybko i potrafią ze sobą negocjować. Poprawiła się atmosfera w zespole nauczycieli, co przełożyło się na dobrą atmosferę w klasach. Nauczyciele motywują uczniów do aktywnego udziału w lekcjach, unikając gier psychologicznych. Nie dają się sprowokować. Ustalono zostały kontrakty z każdą klasą, których przestrzegają nauczyciele i uczniowie.

W dniach 6–8 października 2017 roku trzy nauczycielki: Ewa Ozdowska-Bartczak, Monika Kubiak i Joanna Frontczak, wzięły udział w kursie na mediatora szkolnego. W szkole powstało koło mediatorów szkolnych. Problemy i konflikty są rozwiązywane szybko przy udziale uczniów gimnazjum, którzy również zostali przeszkoleni w zakresie psychologii konfliktów i prowadzenia mediacji rówieśniczych.

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl

www.ore.edu.pl

